

Nr 97

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avtal med Göteborgs stad berörande Göteborgs universitet, m. m.

(2:a avd.)

I propositionen nr 69 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 11 mars 1960, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna dels tre preliminära avtal och en preliminär överenskommelse, vilka ingåtts mellan 1958 års statliga förhandlingskommission i Göteborg, å ena sidan, och delegerade för Göteborgs stad, å andra sidan, dels ett preliminärt avtal, som ingåtts mellan nämnda förhandlingskommission och styrelsen för Föreningen för Bistånd åt Vanföra i Göteborg, å ena sidan, och delegerade för Göteborgs stad, å andra sidan. Genom avtalsförslagen och förslaget till överenskommelse regleras följande spörsmål, nämligen fortsatt upplåtelse av Göteborgs stads sjukhus för medicinsk undervisning och forskning, överlåtelse av viss mark från Göteborgs stad till staten, tillämpning i vissa delar av 1948 års avtal angående anordnande av en medicinsk högskola i Göteborg, m. m., Göteborgs stads övertagande av förutnämnda förenings ortopediska klinik samt statens övertagande av Göteborgs stadsbibliotek.

Av statsrådsprotokollet, till vilket i huvudsak torde få hänvisas, inhämtas bland annat följande.

Förhandlingarna mellan kommissionen och stadens delegationer har slutförts i ett sammanhang och de därvid träffade avtalen utgör enligt vad kommissionen uppgivit ett sammanhängande helt. Detta innebär, att parterna som förutsättning för giltigheten av vart och ett av de preliminära avtalen uppställt det villkoret, att samtliga ifrågavarande avtal godkännes.

Över de sålunda framlagda avtalsförslagen har utlåtanden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen, kanslern för rikets universitet, justitiekanslersämbetet, riksbibliotekarien samt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.

Under särskilda avsnitt har lämnats en redogörelse för förhandlingskommissionens utredning och förslag samt de däröver avgivna utlåtandena (se prop., s. 3—33).

Departementschefen har för sin del inledningsvis framhållit, att det i förevarande fall gäller att bedöma, om de träffade preliminära avtalen innebär sådana fördelar för staten, att dessa totalt sett överväger gjorda eftergifter, eller huruvida den omständigheten, att förhandlingarna i berörda frågor över huvud taget kunnat föras i hamn, måste tillmätas så stor vikt för de intressen staten har att tillvarata, att avtalskomplexet, trots att det för staten från ekonomisk synpunkt framstår såsom mindre gynnsamt, likväl bör godtagas. Med denna utgångspunkt har departementschefen först redovisat sitt eget ställningstagande till kommissionens förslag samt därefter berört vissa speciella punkter i avtalen.

Beträffande vad departementschefen i sistnämnda hänseende anfört hänvisas till propositionen s. 36—38.

Departementschefens ställningstagande till kommissionens förslag redovisas i huvudsak på följande sätt i propositionen.

A v t a l e t a n g å e n d e f o r t s a t t u p p l å t e l s e a v s t a d e n s s j u k h u s för medicinsk undervisning och forskning innebär, att statens bidrag till ifrågavarande sjukhus i fortsättningen kommer att bli av betydligt större omfattning än hittills. Det hittillsvarande avtalet med Göteborgs stad har otvivelaktigt varit förhållandevis förmånligt för staten. Såsom förhandlingskommissionen framhållit måste de ekonomiska villkor, som staden vid ingåendet av 1948 års avtal betingat sig för sin medverkan, antagas ha spelat en betydande roll vid statens ställningstagande till frågan om förläggande av en medicinsk högskola till Göteborg. Det kunde därför med fog från statens sida hävdas, att den fortsatta samverkan borde ske på villkor, som icke i alltför hög grad skilde sig från de ursprungliga. Mot bakgrunden härav framstår onekligen förhandlingsresultatet i denna del såsom mindre gynnsamt för staten. Emellertid måste enligt min mening en annan viktig synpunkt, nämligen spørgsmålet om enhetligare avtalsbestämmelser inom förevarande område, beaktas vid bedömningen av den föreliggande frågan.

Hittills gällande regler för statens bidrag till anläggnings- och driftkostnader vid landets kommunala undervisningssjukhus har företett sinsemellan stora olikheter, vilka knappast varit sakligt grundade. Detta har givetvis medfört betydande olägenheter. Under senare tid har därför vid ingående av nya avtal eftersträfvats att få till stånd en reglering av denna bidragsgivning efter enhetligare principer. Det av förhandlingskommissionen nu framlagda avtalsförslaget, som på väsentliga punkter överensstämmer med motsvarande bestämmelser i avtalen om upplåtelse för undervisning och forskning av Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm och Malmö allmänna sjukhus utgör ett stort steg i denna riktning. Mot bakgrunden härav och då de i föreliggande avtalsförslag intagna villkoren i stort sett måste anses vara i och för sig skäliga, kan det för staten i ekonomiskt hänseende mindre gynnsamma utfallet av en jämförelse med 1948 års

avtal icke tillmätas avgörande betydelse. Trots vissa betänkligheter på en del punkter anser jag föreliggande avtalsförslag, med hänsyn till vad jag förut anfört, vara ur statens synpunkt godtagbart.

Genom avtalet rörande överlåtelse av mark i Göteborg för högre undervisning och forskning har dels tryggats statens innehav av det tomtområde, på vilket staten uppfört institutionsbyggnader för vissa till medicinska fakulteten hörande teoretiska ämnen, dels skapats större rörelsefrihet för staten i avseende å de där uppförda byggnadernas användning. Enligt 1948 års avtal är statens rätt att utnyttja det ifrågavarande, av staden upplåtna tomtutrymmet såtillvida begränsad, att staten äger rätt att nyttja området i fråga, endast så länge medicinsk undervisningsverksamhet bedrivs inom därå uppförd byggnad. Härtill kommer att för upplåtelse av förevarande slag gäller en i lag stadgad tidsbegränsning av 50 år.

Förslaget innebär bland annat, att staden utan ersättning till staten överläter ifrågavarande tomtområde på det villkoret, att därå nu befintliga eller framdeles uppförda byggnader användes antingen såsom lokaler för teoretiska institutioner vid medicinska fakulteten eller för annat universitetets behov eller ock, efter särskild överenskommelse, eljest för högre undervisning och forskning. Det förhållandet att tomtområdet jämte därå uppförda byggnader utan ersättning återgår till staden, därest staten inte längre använder detsamma i enlighet med nyss angivna villkor, synes visserligen innebära en från statens synpunkt icke helt tillfredsställande avvägning av parternas rättigheter och skyldigheter i det tänkta fallet. Frånvaron av lösenkyldighet för staden med avseende å byggnaderna kan emellertid med hänsyn till den förhållandevis stora rörelsefrihet, som tillförsäkrats staten, och mot bakgrunden av vad som för närvarande gäller på området, icke tillmätas någon avgörande betydelse, utan får avtalet enligt min mening anses i stort sett innefatta en för statens del förmånlig lösning av förevarande spörsmål.

Överenskommelsen om tillämpningen i vissa delar av 1948 års avtal innebär i främsta rummet ett klarläggande av vissa problem avseende beräkningen av statens bidrag till dels kostnaderna för uppförande av Sahlgrenska sjukhusets centralkomplex, dels pensionskostnaderna vid stadens ifrågavarande sjukhus, beträffande vilka hittills gällande avtal och överenskommelser icke ger ett uttömmande svar. Vad man härvidlag överenskommit innebär icke något avsteg från gällande huvudprinciper och får därför ur statens synpunkt anses godtagbart. Ej heller mot överenskommelsen i övrigt har jag funnit anledning till erinran.

Frågan om stadens övertagande av den Föreningen för Bistånd åt Vanföra i Göteborg tillhöriga ortopediska kliniken har sedan lång tid varit föremål för förhandlingar. Att en överenskommelse

i frågan nu kunnat träffas måste ur den medicinska undervisningens och forskningens synvinkel hälsas med tillfredsställelse, då enligt i berörda avtalsförslag angivna villkor förutsättningar för tillkomsten av en fullgod dylik klinik kan anses ha tillskapats.

Avtalet angående statens övertagande av Göteborgs stadsbibliotek innebär bland annat, att staten vid tillträdet den 1 januari 1961 i sin tjänst övertager de arbetstagare, som vid utgången av år 1960 fortfarande innehar anställning vid stadsbiblioteket. Jämväl övriga kostnader för bibliotekets verksamhet kommer från och med den 1 januari 1961 att åvila staten. Å andra sidan överlåter staden till staten utan ersättning viss mark jämte därå uppförd biblioteksbyggnad. Tillika överlåter staden samtliga till stadsbiblioteket hörande inventarier och boksamlingar ävensom vissa donationer och fonder. Vidare skall staten under 10 år för bibliotekets behov utan ersättning få utnyttja vissa delar av den gamla biblioteksbyggnaden. Till bestridande av driftkostnaderna för biblioteket skall staden härjämte under en fyraårsperiod till staten lämna bidrag med sammanlagt 4 miljoner kronor. Genom avtalet löses också frågan om statsbidrag till bestridande av vissa merkostnader för nybyggnad för stadsbiblioteket.

I förevarande sammanhang torde böra erinras om att Göteborgs stadsbibliotek bildades i samband med upprättande av Göteborgs högskola. Vid uppbyggandet av bibliotekets bokbestånd har huvudsyftet bland annat varit att tillgodose forskare och studerande vid Göteborgs högskola respektive Göteborgs universitets filosofiska fakultet. Från och med den 1 juli 1948 har stadsbiblioteket dessutom utvidgats med en medicinsk sektion, vars uppgift i första hand är att tjänstgöra som medicinska fakultetens bibliotek. Stadsbiblioteket ställde från början sina boksamlingar till förfogande för denna sektion, som i övrigt helt bekostas av statsverket.

Av det anförda torde framgå, att stadsbiblioteket med sina båda sektioner (den allmänna och den medicinska) numera i praktiken fungerar som universitetsbibliotek. Med den fortgående utbyggnaden av universitetet och den starka ökningen av studentantalet har stadsbibliotekets betydelse som universitetsbibliotek framträtt alltmera. Då staten svarar för kostnaderna för den högre utbildningen, bör staten nu jämväl åta sig kostnaderna för den biblioteksservice, som behövs såväl för denna utbildning som för forskningen. Med hänsyn till det anförda anser jag förevarande avtal vara från statens synpunkt godtagbart.

Departementschefen har sammanfattningsvis ansett sig kunna konstatera, att förevarande fyra avtalsförslag och förslaget till överenskommelse tillsammans tagna är godtagbara. En överenskommelse som den här ifrågasvarande förutsätter självfallet, har departementschefen framhållit, att båda förhandlingsparterna är villiga till vissa eftergifter. Departementschefen

har lämnat det slutomdömet, att förhandlingskommissionen så långt möjligt tillvaratagit statens intressen och att förhandlingsresultatet i dess helhet för statens del får anses vara tillfredsställande.

Därest smärre jämkningar av eller tillägg till avtalsbestämmelserna senare skulle erfordras har slutligen förutsatts, att riksdagens samtycke därtill icke skulle behöva inhämtas.

Utskottet, som icke funnit något att erinra mot föreliggande förslag till avtal och överenskommelse, tillstyrker att Kungl. Maj:t bemyndigas att med Göteborgs stad och Föreningen för Bistånd åt Vanföra i Göteborg träffa avtal och överenskommelse i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat.

Vad departementschefen i övrigt anfört och föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat sluta avtal med Göteborgs stad angående fortsatt upplåtelse av stadens sjukhus för medicinsk undervisning och forskning;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat sluta avtal med Göteborgs stad rörande överlåtelse av mark i Göteborg för högre undervisning och forskning;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat träffa överenskommelse med Göteborgs stad om tillämpningen i vissa delar av 1948 års avtal angående anordnande av en medicinsk högskola i Göteborg, m. m.;

d) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat sluta avtal med Föreningen för Bistånd åt Vanföra i Göteborg samt Göteborgs stad angående stadens övertagande av föreningens ortopediska klinik;

e) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat sluta avtal med Göteborgs stad angående statens övertagande av Göteborgs stadsbibliotek.

Stockholm den 6 maj 1960

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 98.